

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ ОХОРОНИ ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ

Сенишин О. С., д. е. н., професор

Львівський національний університет імені Івана Франка

Головною ознакою ефективної реалізації державних цільових програм (ДЦП) охорони природного довкілля в Україні є рівномірне їх фінансування протягом усього періоду як за рахунок бюджетних, так і позабюджетних коштів із постійним всеохоплюючим контролем на всіх етапах впровадження.

На основі наукових досліджень встановлено, що фінансування державних цільових екологічних програм може бути ефективним при умові виділення із бюджету не менше 80 % планових коштів і за рахунок їх оптимізації методом програмно-цільового планування. У свою чергу фінансування державних цільових екологічних програм у межах 35–80 % від потреби може мати місце, оскільки воно в цілому призводить до покращення стану навколишнього природного середовища і здоров'я людей. При цьому виділення з бюджету на зазначені цілі менше 35 % передбачених коштів швидше за все спричинить нецільове використання державних фінансів [1, с. 392].

Для виокремлення пропозицій щодо покращення процесу розробки даних програм охорони природного довкілля слід вказати комплекс системних недоліків виконання державних цільових програм екологічного спрямування, а саме:

1. Державні замовники всупереч вимогам статті 8 Закону України “Про державні цільові програми” [2]: не здійснюють належного контролю за виконанням заходів та завдань програм; практично не приймають участі у проведенні щорічного аналізу стану виконання програм; не забезпечують проведення активної роботи щодо пошуку не бюджетних джерел фінансування, особливо за умови економії бюджетних коштів.

2. Державні цільові програми охорони природного довкілля так і не стали дієвим та ефективним інструментом реалізації державної екологічної політики, що забезпечує розв'язання найважливіших проблем охорони навколишнього середовища, окремих галузей економіки.

3. В рамках планування та використання коштів державного бюджету не дотримуються в повному обсязі принципи пріоритетності

вирішення проблеми. Фінансові ресурси спрямовуються розпорошено.

4. Прогнозні обсяги фінансових ресурсів програми, у тому числі коштів державного бюджету, не узгоджуються з реальними можливостями їх фінансування.

5. Всупереч вимогам пункту 29 Порядку розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 106 програми не містять методики оцінки ефективності її виконання, з обов'язковим врахуванням лімітуючих нормативів на використання природних ресурсів, ГДВ, ГДС, ГДР, що повинна бути розроблена державним замовником з урахуванням специфіки програми та кінцевих результатів.

6. Відсутня можливість для здійснення контролю з боку громадськості.

7. З боку державних замовників має місце формальний підхід до виконання вимог чинного законодавства у сфері розроблення та виконання державних цільових програм.

8. Відсутність прозорого відображення у державному бюджеті видатків на фінансування державних цільових програм охорони довкілля.

Згідно пропозицій Мінекономрозвитку України, за результатами моніторингу 2015–2016 рр. [3]: продовжується практика ігнорування державними замовниками необхідності виконання положень законодавства у сфері розроблення та виконання ДЦП; не забезпечена підготовка проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін до програм в частині уточнення результативних показників, обсягів фінансування завдань і заходів, строків їх виконання з урахуванням фактичних обсягів фінансування та досягнутих результатів; державними замовниками не розроблені методики оцінки ефективності виконання державних цільових програм, з урахуванням їх специфіки та кінцевих результатів.

Орієнтиром при виборі стратегічних цілей державних програм охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки повинні бути стратегічні цілі зазначені в “Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року” [4].

Досвід розвинутих країн свідчить про те, що завдяки проведенню науково-дослідних робіт природоохоронного спрямування вдається

досягти значної економії коштів при здійсненні природоохоронних заходів та істотно зменшити збитки від забруднення й виснаження компонентів довкілля.

З метою визначення стратегії формування, координації робіт з виконання та ресурсного забезпечення завдань та заходів державних цільових програм охорони природного довкілля, замовником програми формується Координаційна рада на чолі з керівником програми, яка є консультативним (дорадчим) колегіальним органом, який здійснює свою діяльність на громадських засадах. Принципову схему управління державними цільовими програми охорони природного довкілля показано на рисунку 1.

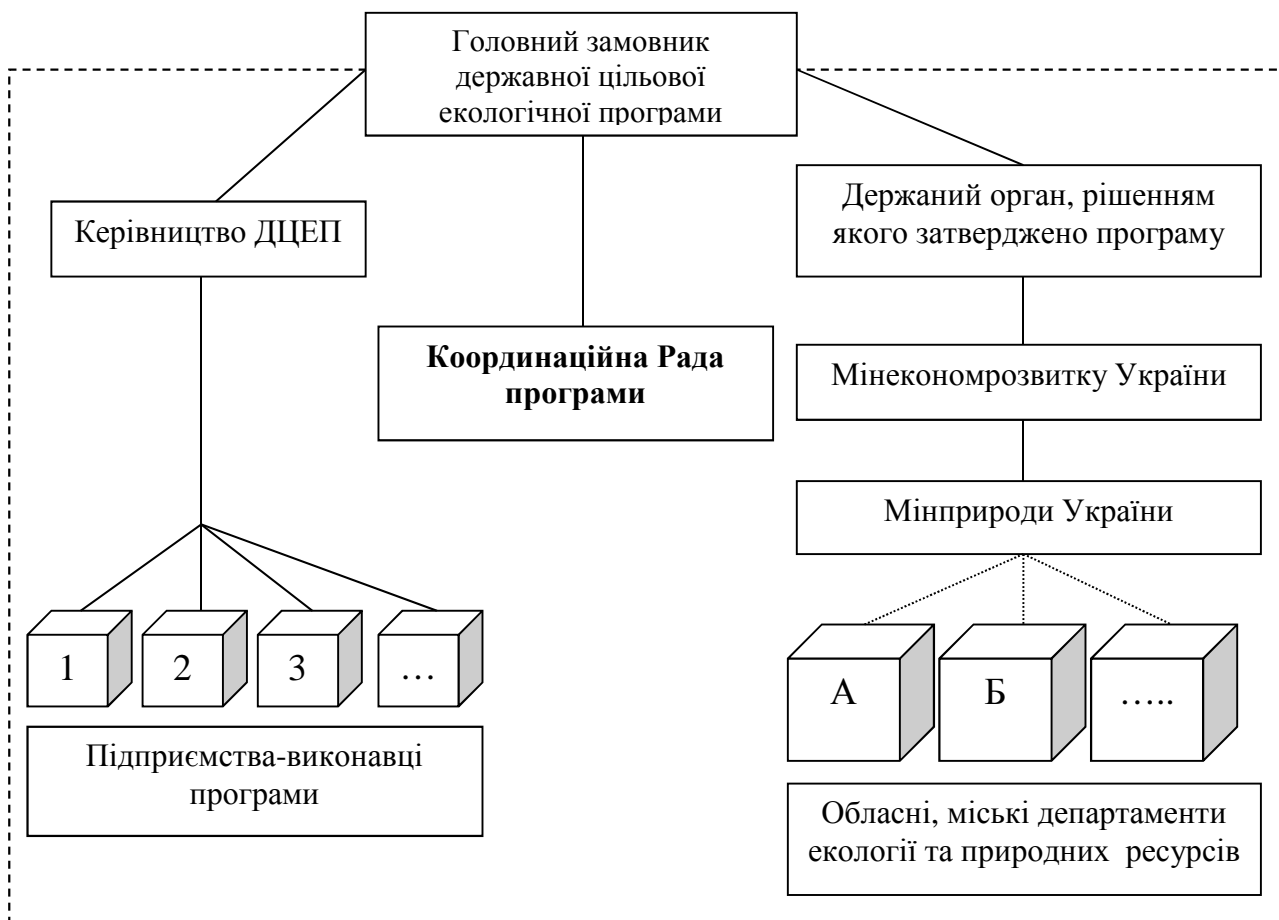

Рисунок 1 – Принципова схема управління державними цільовими програми охорони природного довкілля

Джерело: розроблено автором

Отож, на нашу думку, вдосконаленню процесу розробки державних цільових програм охорони природного довкілля в Україні сприятиме врахування наступних пропозицій:

1. Сприяння інноваційній діяльності та науково-дослідній роботі у сфері моніторингу за станом охорони навколишнього середовища.

2. Підвищення ступеня залученості громадськості до підготовки проектів державних програм у сфері охорони навколишнього середовища.

3. Передбачення прозорого інформаційного забезпечення та доступу до звітів про виконання державних програм у сфері охорони навколишнього середовища.

4. Налагодження стабільного двостороннього зв'язку та співпраці розробником державних програм охорони довкілля з громадськими екологічними організаціями та активним населенням.

5. Забезпечення постійної інформованості населення замовниками державних програм охорони довкілля з питань розв'язання місцевих і загальнодержавних екологічних проблем і процесу переходу до збалансованого.

6. Підвищення ефективності управління та професіоналізму виконавцями державних програм у сфері охорони навколишнього середовища.

Література

1. Senyshyn O.S., Chopko N.S., Zhuk I.Z. Integral estimate of the effectiveness of performance of indices of the state targeted programs for protection of natural environment in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies: scientific journal*. 2017. Vol. 3 (2017). No 5. P. 391–399.

2. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1621-15> (дата звернення 21.12.2018).

3. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання: Наказ Міністерства економіки України від 04 грудня 2006 р. № 367 / Міністерство економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua/> (дата звернення 08.12.2018).

4. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики до 2020 року: Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (дата звернення 14.12.2018).